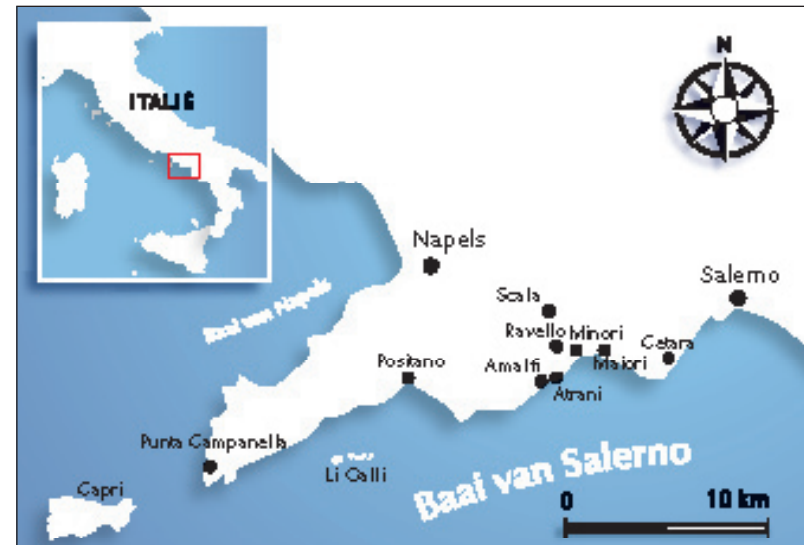

REPUBLIEK DER ELEMENTEN

Aarde, lucht en water bepalen sinds jaar en dag het reilen en zeilen aan de Amalfitaanse kust. Van roemrijke republiek tot rurale gemeenschap, en van sterrenretraire tot Werelderfgoed. Het geel-blauw-groen domineert hier al eeuwen.

Tekst **Marika Popma** Fotografie **Gary Blake** en **Wendy Johnson**

IN ITALIË WORDT DE PASTA ALTIJD AL DENTE GEGETEN

Attenzione! Verschrikt springen we opzij voor een luid toeterende taxi. Het is niet de eerste keer, noch de laatste, dat ons in niet mis te verstane handgebaren te kennen wordt gegeven dat we ons gedragen als loslopend wild. Persoonlijk nemen we het allang niet meer; in Italië wordt de pasta *al dente* gegeten en dus is de kooktijd kort en ontstuimig. En hoe verder we langs de Tyrheense kust

wild. Persoonlijk nemen we het allang niet meer; in Italië wordt de pasta *al dente* gegeten en dus is de kooktijd kort en ontstuimig. En hoe verder we langs de Tyrheense kust afzakken, hoe meer dat schijnt te gelden. De taxichauffeur in kwestie heeft in dit geval reden tot irritatie. Wat verdoemd lopen we over de chaotische kade van Amalfi. Hoewel we ons nog steeds in hetzelfde land bevinden, voelt de overgang van het meditatieve water naar het gonzende vasteland als een ware cultuurschok. Na een week zeilen rond de eilanden Ischia en Procida, hebben we de Golf van Napels ten noorden van ons gelaten om – vol verwachting – de geroemde Amalfitaanse kust aan te doen. In de namiddag hadden we Punta Campanella gerond, op de westelijke kaap van het Sorrentijnse schiereiland, en meteen maakte de Amalfitaanse kust – die zich uitstrekt tot aan Salerno – zijn reputatie van betoverende schoonheid waar.

Aan bakboord was de kust opgedoemd. Hier geen zacht in zee glijdende berguitlopers, maar steile, grillige rotswanden, zo hoog dat de zeilen van de boten ervoor gereduceerd leken tot witte stipjes tegen het grijze kalksteen. Op de steile hellingen erboven glinsterden de witte, wijd uitgestrooide huisjes, te midden van het groen.

Een paar keer hadden we villa's met indrukwekkende arcadebogen gepasseerd, die zo vlak boven het water aan deden als afgedwaalde schapen van de witte kudde boven

hen. De vierkante wachttorens, die om de paar mijl uit het water omhoog rezen, leken ze te bewaken. Naarmate de middag verstreek, was er een lichte mist neergestreken boven het spiegelgladde water. De heilige lucht verzachtte de kleuren tot een wonderbaarlijk, blauw aquarel. Terwijl aan bakboord de steile terrassen vol wijnranken en citrusbomen nog volop glommen in het namiddaglicht, boog de zon achter ons langzaam het hoofd achter een witte voile, en reduceerde Capri louter tot een silhouet.

Nog gehypnotiseerd door het schouwspel, waren we afge-meerd in Amalfi. De Griekse vijfmaster *Royal Clipper* was ons voorgegaan vanuit Ischia, en lag al voor anker toen we de haven binnenliepen.

Bekomen van de schrik bezoeken we de niet te missen *duomo*, de Lombardisch-Romaanse, 13de-eeuwse kathedraal direct achter de stadspoorten, waar we bijna omver werden gereden. Maar al snel duwt de krioelende toeristenmassa ons weer het stadje uit.

Hoewel nog steeds erg mooi, doet in dit stadje – naamgever van deze noordelijke kust van de Golf van Salerno – nauwelijks nog iets denken aan het glorierijk verleden, dat terugvoert tot de Romeinse tijd. Was het in de zesde eeuw de zetel voor het Byzantijnse bisdom Napels, in de negende vocht het zich tot een onafhankelijke republiek; een luxe die twee eeuwen zou duren voor het in Normandische handen viel.

Amalfi werd in die tweehonderd jaar een invloedrijke zeevarende natie, die de concurrentie aanging met stadstaten van hetzelfde allooi: Venetië, Pisa en Genua. Het gold het als belangrijkste importhaven van goederen uit Afrika.

Het lieerde zich in de negende eeuw meermalen aan de Saracenen om de Byzantijnen het hoofd te bieden. Maar daarna worstelde de stad zich los van de Arabieren om ze het monopolie van de mediterrane handel te ontnemen. De tiende was de Gouden Eeuw van de Republiek Amalfi, compleet met eigen munt, de Tari. De overzeese handel bracht de duurste stoffen, specerijen en metalen vanuit Afrika, Sicilië en India.

De internationale faam dankt de zeevarende republiek mede aan de *Tabula Amalphitana*, een codex van maritiem recht, die gedragsregels stelde voor bemanningen en handelslieden, en een grote bijdrage heeft geleverd aan de ontwikkeling van het kompas en zeekaarten.

De codex zou zelfs tot en met de zestiende eeuw geldig blijven, terwijl de republiek zelf in de twaalfde eeuw ten onder zou gaan aan politieke intriges en natuurrampen. In 1343 verwoestte een tsunami bovendien een groot deel van het nautische en politieke erfgoed, en de Pest van 1348 maakte de misère compleet. De opulente kuststeden begonnen weer van voor af aan; als traditionele plaatsen, waar landbouw, visserij en ambachten de dienst uitmaakten.

De economie zou vier eeuwen lang niet veel voorstellen, tot het toerisme in de regio zich begon te ontwikkelen. In de achttiende eeuw ontdekten buitenlanders de prachtige kusten, met als koplopers kunstenaars en jonge, Britse aristocraten op hun *Grand Tour*. En in de jaren vijftig van de vorige eeuw was het een geliefd oord onder de elite ▶

van de opkomende filmindustrie. Maar tegenwoordig is de elitaire glans grotendeels verdwenen, en maakt massa-toerisme zich meester van de Amalfitaanse zomer. We ontvluchten de chaos van Amalfi-Centrum, met z'n schreeuwende kooplui, overvolle terrasjes en rondzwervende hordes toeristen.

Op loopafstand, even ten oosten van Amalfi, ligt Atrani. Een stap van de drukke kustweg richting Salerno af, en je staat in een bijna uitgestorven, pittoresk dorpje, dat zelfs door de 1000 bewoners lijkt te zijn vergeten. Dit mag dan het kleinste dorpje van Zuid-Italië zijn – 0,2 km² –, karakter heeft het wel. De witgekalkte trappensteegjes, die haast te smal zijn voor West-Europese lijven, kronkelen zich een weg omhoog. Hier, zo wil de overlevering, goten de bewoners hete olie vanuit hun ramen op de Saracenen die zich in hun heiligdom waagden. De lichamelijke inspanning daargelaten, is het bezoek zeer de moeite waard; de onverwachte hoekjes, de smalle, draaiende trappen tussen de kleine, witte huisjes, en dan opeens een kerkpleintje met een kleurige, Moorse koepel. Wie na deze ontdekkingstocht wil uitrusten, kan even languit gaan op het strandje onderaan Atrani. Wij bedanken voor die eer, met het oog op de kustweg die er vlak bovenlangs snijdt. We gaan verder met de benenwagen richting het naburige dorp Minori.

Het is een fikse wandeling langs de kustweg, maar het uitzicht over de baai maakt het meer dan waard. Het dorpje is wat moderner en groter dan Atrani, maar heeft nog meer dan genoeg charme over. Net als in Atrani en het naburige Maiori, is hier een van de weinige zandstranden van de kust te vinden, die het verder vooral moet doen met kiezels. Romeinse edellieden lieten hier al graag hun zomerverblijven bouwen, waarvan nog enkele resten te bewonderen zijn. En nog steeds wordt er hier graag geflaneerd op de met palmbomen omzoomde boulevard. In deze late namiddag is het er een geparadeer van jewelste. Jonge moeders achter kinderwagens, verliefde stelletjes met citroenijsjes, en opgeschoten jongeren op hun felgekleurde vespa's. Maar er is ook het stillere Minori, dat begint zodra je de waterlijn verlaat. De straatnamen zijn er met het typerende groen-geel-blauwe keramiek aangeduid, en met regelmaat zijn er kleine alkoofjes in de muur uitgehouwen, voorzien van Mariabeeld en verse bloemen.

Onverwacht kom je kapelletjes tegen en kerkjes, waar een handvol plaatselijke bewoners een dienst bijwoont die niet veel roomser zijn kon. De priester, in vol ornaat, kust er zijn bijbel terwijl de gezangen opstijgen uit de bankjes. We voelen ons lichtelijk voyeuristisch terwijl we, door de openstaande kerkdeuren, dit liturgisch schouwspel vanaf de straat bewonderen. Ook in ambachten is deze regio rijk; het tonijnfestival in het verderop gelegen Cetara staat hoog aangeschreven, terwijl Minori en Maiori bekendstaan om hun *carterie*, de traditionele papiermakerijen. Deze *Carta Amalfitana* – of “*Bambagina*”-papier – was vanaf de achtste eeuw de

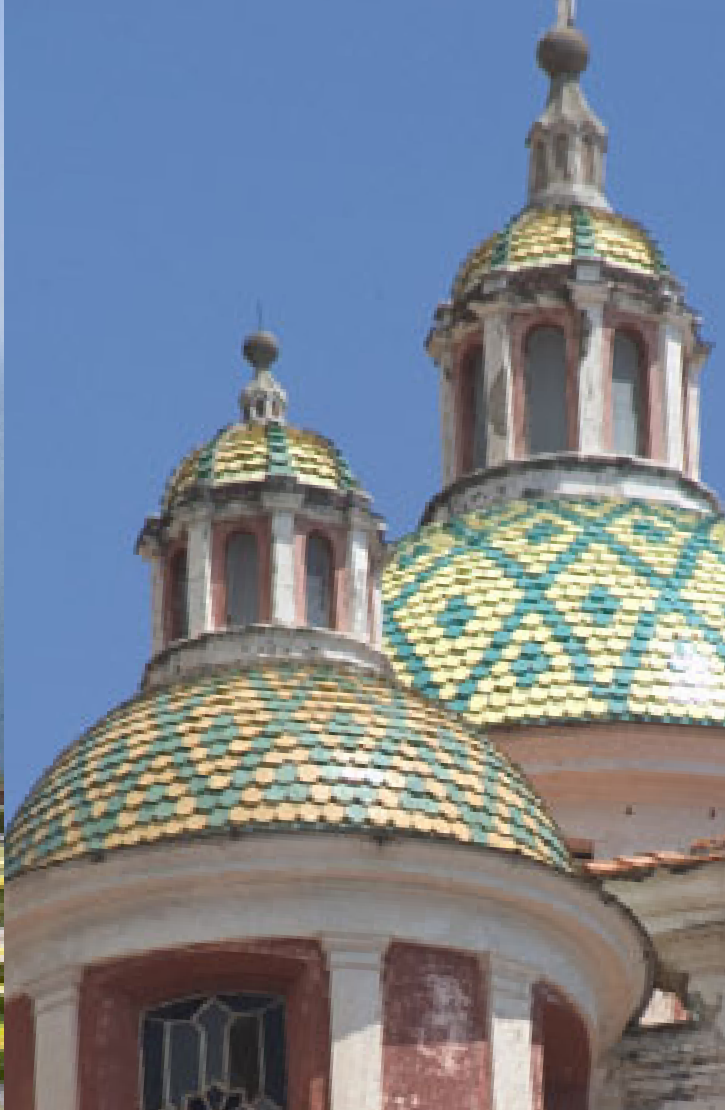
EEN DOUCHE VAN HETE OLIE WACHTTE DE SARACENEN

lokale trots, en werd onder meer gebruikt voor het maken van zeekaarten, tot het in de dertiende eeuw in populariteit verdrongen werd door perkament. Terug aan de boulevard, doen we ons te goed aan de heerlijke viscuisine, en sluiten af met hét lokale Citroendigestief *limoncello* en een *coda d'aragosta* – een “kreeftenstaart” vol bakkersroom. Nog één dan, om het af te leren. Dunner zullen we er in deze streek beslist niet op worden. Een zondenreinigende wandeling terug naar de boot is dan de enige oplossing.

De volgende ochtend zijn we al heel vroeg uit de veren. Vandaag staat Positano op het programma. We laten het vaarwerk vandaag aan anderen over en pakken een watertaxi in Amalfi. Toegegeven, we voelen ons een beetje als slachtvee, maar we moeten en zullen dit plaatsje zien, waar de *beau monde* van weleer zo graag tot rust kwam. Omringd door een groep zingende Ieren – de Keltische avonturen van *Kitty Magee* lichtelijk detonerend in deze omgeving – stevenen we af op de illustere Li Galli. Op deze kleine archipel – Briganti, Galli en Rotonda – huisden al Griekse Sirenen, Romeinse edellieden en bekende choreografen en dansers – Nureyev was eigenaar tot zijn dood in 1993. Aanmeren gaat er niet; hoewel de staat druk doende is de drie archeologische schatten terug te winnen, zijn die nu privé-bezit van hotelier Francesco Bavarese, die het voor 3,5 miljoen dollar kocht. We moeten het dus doen met het uitzicht op de eilandengroep, die schuin tegenover Positano ligt. ▶

vorige pagina:
Uitzicht vanaf de hogere regionen van Positano

onder:
Italiaanse Marine-vlag met - kloksgewijs van linksboven - de wapens van de zeevarende republieken Venetië, Genua, Pisa en Amalfi

Wat verdwaasd lopen we via de zwevende steiger de kade op, terwijl de kudde luidruchtige Ieren uitwaaiert over de bonte verzameling peperdure kledingzaken, keramiekateliers, kunstgalerieën, ijssalons en souvenirshops van de hoofdstraat Viale Pasitea. Hoewel autoloos, doet het plaatsje ons denken aan een mierenhoop. Onze afkeer van deze invasie maakt ons aanvankelijk blind voor de schoonheid van dit dorp, met z’n pastelkleurige huisjes en arabeske torens.

We lopen het strand op, waar bonte vissersbootjes hun oor op het zand te ruste hebben gelegd. We laten de druk pratende visserslui links liggen en kijken vanaf het strand hoe Positano zich een weg omhoog klautert.

We wagen ons even in de winkelstraatjes, maar de beenspieren zijn nog pijnlijk van de vorige dag, en een agorafobische aanval nabij keren we al snel weer terug.

Op het kleine boulevardje voor het strand werkt schilder Domenico onverstoorbaar aan een miniatuur. Hij heeft hier al 25 zomers voorbij zien trekken, en heeft het niveau van de toeristen langzaam af zien glijden.

Veel verkopen doet hij niet meer. Zijn miniaturen worden hier niet meer op waarde geschat. Het “klootjesvolk” betaalt geen 1000 euro voor zulks. Zelfs Bill Gates, die hier drie jaar geleden met zijn *Octopus* voor anker ging, wilde dat niet neerleggen voor de prachtige geduldwerkjes. Waar we echt kunnen genieten van deze mythische plaats? ‘O, maar dan moet je daar, links van het centrum, rond die rots lopen. Dat noemen we “Het andere Positano”.’

ONZE SPARTAANSE REIS BLIJKT ZEKER DE MOEITE WAARD

Domenico heeft geen ongelijk. De trappen die ons om de rots leiden, liggen buiten het zicht. Meteen is de drukte voorbij. Alleen wat plaatselijke jongetjes, die zich kwetterend en lachend vanaf een betonnen ponton in het water laten vallen.

Opeens bevinden we ons in een andere wereld, een die maar weinig toeristen hebben ontdekt. De muur van ronde stenen die het paadje afschermt, is begroeid met de prachtigste cactussen en geurige bloemen. De overhangende bomen fungeren als verkoelende paraplu’s. Af en toe rusten we even uit op in de muren uitgehouwen bankjes

We komen langs een van de vele middeleeuwse verdedigingstorens, Torre Trasito, en komen vervolgens uit op het kleinschalige Spiaggia di Fornillo. Voor totale *privacy* moet je naar de strandjes die alleen per boot te bereiken zijn, maar dit is ruim voldoende voor ons.

Dan is het al tijd om terug te gaan richting de haven, waar we drie uur na aankomst weer opgepikt zullen worden door de watertaxi.

Voor de horden zover zijn, staan we al op de kade, en

linksboven:
La Rondinaia
van Gore Vidal

linksonder: de
haven van Amalfi

rechts: een van de
breidere steegjes
in Atrani

v.l.n.r.: **Terrazza dell’Infinito**;
Domenico de schilder; Capri in de avondzon;
terrassen vol wijngaarden en citrusbomen; een tot restaurant omgetoverde wachttoren

kunnen in deze kortdurende rust pas de charme van het artistieke dorpje op waarde schatten, voor we weer teruggaan voor een nacht in de haven van Amalfi.

*Op de steile, kale rotsen
torend boven de zee
verberg jij je, Ravello
Als een godennest, een dorp der fabelen
Je witte huizen, je prachtige kerken
stellen de bezoeker niet teleur
Die hierboven komt om te zien
wat je verbergt in je verre luchten, je diepe zeeën
Waar, tussen het goudstof van de ruimte
het geheim van de oneindigheid leeft
(Het mysterie van Ravello, Piero Molesini – 1974)*

De mist hangt nog als een slappe, witte deken over de hellingen, wanneer we in alle vroegte de smalle kronkelweggetjes van de Lattari-bergen omhoog rijden. Deze rit is niet voor zwakke magen. Maar de beloning die ons wacht voor deze spartaanse reis, blijkt meer dan de moeite waard.

Ravello is de verborgen parel van het schiereiland, en torent 300 meter uit boven de blauwe zee. Ook deze plaats is van een bescheiden omvang en telt slechts 2500 inwoners. De aantrekkingskracht is er niet minder om.

Ravello trekt jaarlijks vele zielen om z’n lange, culturele traditie. Iedere september wordt hier in de middeleeuwse gebouwen en de prachtige tuinen van Villa Ruffolo een veel bezocht cultuurfestival gehouden voor schilderkunst, klassieke muziek en cinematografie. Deze traditie is ingegeven door vele jaren van artistiek bezoek.

Richard Wagner en Giuseppe Verdi kwamen hier al in de negentiende eeuw inspiratie opdoen voor hun muzikale meesterwerken. Vele schrijvers, schilders en filmmakers volgden hun voorbeeld, onder wie D. H. Lawrence, Escher, Garbo, Strawinsky, Bogart, Streisand, Bergman en Fellini, maar ook politici als Mitterrand, Kennedy en Churchill.

En dat is niet zo verwonderlijk, want de schoonheid van het plaatsje zelf, evenals de adembenemende ligging kan niet anders dan inspireren. Hoe mooi de andere plaatsen aan de Amalfitaanse kust ook mogen zijn, dit artistieke toevluchtsoord heeft net even iets meer. De prachtige kerken, de prachtige keramiekateliers, het lieflijke dorpsplein, de rustige, schone laantjes – waar zelfs de openbare prullenbakken van riet zijn –, de alom aanwezige bloemengeur; het ademt contemplatie en elegantie. Hier geen Italiaanse opgejaagdheid, maar louter rust.

Overigens ontsnapt Ravello niet aan de nukken van de economie. De schoonheid van de plaats en al z’n fameuze bezoekers, heeft duidelijk invloed gehad op de prijs van de beperkt beschikbare huizen. Waren die hier vroeger prima te betalen, zo vertrouwt uitbater Alfonso ons toe, ►

DE LEGE STRATEN ZIJN NU HET DOMEIN VAN DE HAGEDISSEN

links: pleintje
in Ravello

rechts:
limoncello
in de maak

tegenwoordig is onroerend goed hier alleen weggelegd voor erfgenamen en rijkelui. ‘Mijn vader was steenhouwer en kocht zijn huis voor minder dan vijfhonderd euro. Nu is het zeker een miljoen waard.’ En de Amerikaanse schrijver Gore Vidal, die hier ruim 30 jaar woonde, verkocht zijn paradijsje “*La Rondinaia*” – het zwaluwnest – in 2003 voor een luttele 24 miljoen dollar.

Maar het klapstuk van Ravello is toch wel de Villa Cimbrone, die je bereikt na een – letterlijk en figuurlijk – adembenemende trappenwandeling. Het is deze historische villa met z’n publieke tuinen waar de passanten *en masse* voor vallen.

Het uitzicht over de baai en de met wijnranken begroeide berghellingen vanaf het *Terrazzo dell’Infinito* – waar Gina Lollobrigida schitterde in *Beat the Devil* (1953) – is ook daadwerkelijk “oneindig” mooi. Voor totale rust loop je er de aangrenzende, uitgestrekte tuinen in, om neer te vlijen op een bankje. Sluit de ogen, en de geur van bloemen en cipressen, het concert van vogels en krekels, en de warme zeewind zorgen voor een zintuiglijk feestje.

Met weemoed nemen we afscheid van Ravello. Maar voor we weer afdalen naar de relatieve drukte van Amalfi, dolen we nog even door het aangrenzende Scala. De toeristen die dit minuscule dorpje hebben ontdekt, zijn op één hand te tellen. In dit oudste dorp van de *Costiera Amalfitana* kun je ongestoord genieten van het Italiaanse dorpsleven zoals het ooit overal geweest moet zijn.

Op dit middaguur zijn de straatjes uitgestorven en het domein van zonnebadende hagedissen geworden. Alleen een paar oude mannetjes zitten te keuvelen op de rand van de fontein, in de schaduw van de helwitte benedictijnse kerk – die veel te groot voor het dorp lijkt.

Een groenmetalen deur staat wagenwijd open. Als we nieuwsgierig naar binnen loeren, zien we tot onze verrassing dat we een echte *liquorificio* hebben ontdekt. Overal in de Campania-regio – van Napels en Ischia tot Capri en Salerno – hebben we de specialiteit *limoncello* in de etalages zien staan. Maar hier, in niemandsland, struikelen we bij toeval over een echte destilleerderij van de plaatselijke likeur.

Eigenares Lucia legt haar onverwachte gasten vriendelijk en in haar beste Engels uit hoe de machinaal gescheiden citroenschillen vier dagen lang in de alcohol worden gezet om vervolgens door een vat mierzoet suikerwater geroerd te worden. En *voilà, limoncello!*

Een uur later en een doos ongeëtiketteerde likeurflessen rijker, verlaten we dit paradijsje in de bergen, om weer af te dalen naar de haven van Amalfi. Nog een laatste avond zullen we doorbrengen aan de illustere kust, om de volgende dag verder de Italiaanse laars af te zakken. ■

Info: www.amalfi.it / www.costieraamalfitana.com
/ www.ravello.info / www.amalfitouristoffice.it /
www.amalficoastlines.com / www.positano.com